

"... Пуноту Цркве твоје сачувај ..." ¹

О чему се руски човек моли када на крају Литургије, у заамвоној молитви, чују речи: "Чувај пуноту Цркве своје"? Да ли се он том приликом моли за очување нечега или, пак, за испуњавање нечега? Ако мисли на "пуноту" Цркве, због чега онда стоји и глагол "чувај"? Ако, пак, мисли о очувању Цркве, који је онда смисао пуноте или испуњења? Нека је одмах на знање да је руском уху фраза "чувај пуноту Цркве своје" нејасна, баш као и "тамна вода у облацима"!

Реч "исполнять" у руском језику значи нешто остварити, извршити, учинити (accomplir, exécuter) – нпр. испунити некоме молбу. У словенском, пак, реч "исполнить" значи допунити, испунити, испуњеност. На руском ми кажемо "наполнить" (напунити) чашу до врха, а ако бисмо хтели то казати у словенском маниру, дужни смо да кажемо "исполнить" чашу. (На исти начин се може протумачити погрешно схватање, код многих Руса, речи молитве "Царе небески", где речи: "и вся исполняй", схватају тако да када Бога усрдно молиш, Он је дужан да обавезно испуни сваку прозбу. Али, треба знати да се у молитви "Царе небески" не говори искључиво о испуњењу прозби, већ о чињеници да Дух Свети собом свагда и све прожима – надопуњује.

Недавно, када сам упитао једног руског црквеног човека о томе како он схвата поменуте речи заамвоне молитве, он ми их је превео управо руским маниром (à la manière russe), тј. онако како их схвата његово руско ухо, рекавши да те речи разуме у смислу као да ми молимо Бога да Он буде свагда спреман да својом силом и промислом испуни жеље и молитве хришћана – тј. Цркве.

¹ Преведено из: Весник хришћанског покрета, без броја и године (корице часописа недостају).

Али, речник нам казује да се словенска реч "исполнение" једноставно преводи као "пунота".² Исто овако стоји и у грчком тексту Литургије: το πληρωμα της εκκλησιας σου φυλαξου, како то преводе и на друге језике: "Surveillance (Sauvegarde), Seigneur, la plenitude de ton Eglise!" – "Preserve the fulnes off thy Church!"

У заамвоној молитви молимо Бога да Он својим божанственим промислом поведе бригу о заштити, о величанствености и ширењу те пуноте, да омогући пуноту и историјско савршавање плироме. Суштина се огледа у томе да плирома Цркве – није исто што и плирома Свете Тројице или плирома Тројичног Царства. Божанска плирома, њезина "бит" (Изл 3:14), превечна је, савршена и перманентно актуелна, јер је ванвремена. Међутим, црквена плирома или пунота тек треба да узри и постане као семе, слично зрну горушичином из којег израста дрво (ср. Мт 13:31).

Пунота (плирома) Свете, Живоначалне и нераздељиве Тројице, која је – Господ Бог, Јахве, које има старозаветна Црква није смела ни да помене, Бог, који "живи у светлости неприступној, кога од људи нико не виде нити може видети" (I Тим 6:16) – у свему је, и заиста божанска, трансцедентна, недоступна творевини, невидљива, недостижна и неиспитива.

Човек би умро, постао би прах, ако би лицем к лицу погледао ту Божију пуноту (Изл 33:20, 23). Са тих разлога ап. Јован Богослов, по датом му откровењу, сведочи да Бога нико и никад није видео (I Јн 4:12). После св. Григорија Паламе можемо рећи да божанствена јављања ("Теофанија") нису за човека значила виђење саме суштине Божије, већ виђење његове енергије. Таква су јављања Славе Господње – "доксофанија" – у облаку, у огњу, у мраку и магли (в. Изл 16:20; 24:16–17; Пон зак 5:22–23; III Цар 8:12). И, говорећи лично, поменута јављања можда и не беху виђења у правом смислу, него "вера" (II Кор 5:7), и "надање" (Рм 8:24), пошто све видљиво и тварно, говори Апостол у другој посланици Коринћанима (4:18) – јесте привремено; вечно је само оно што је невидљиво.

Божанска пунота – плирома постоји ван временског кретања и тока, не подлеже хераклитовском "панта реи" (παντα ρει), није узрочно везана са њим и због тога се њен саодношај према свему пролазном, временском и просторном, може одредити са-

² С. Петковић, Речник црквенословенског језика, С. Карловци, 1935., с 89 (прим. прев. на српски).

мо библијским, откривеним, термином – "стварање" (Пост 1:1), и ниуком случају, као гностичка еманација еона из божанствене плироме. О тој божанској пуности можемо говорити једино пророчки, односно, апофатички (нпр. Ис 63:1; Јез 1:1), а никако рационалистички и катафатички. О божанској пуности можемо само "благодатно" мислити, на основу слободне и независно дароване нам благодати; "и од пуноте његове ми сви примисмо, а благодат на благодат" (Јн 1:16). Никаквих логичких мостова, никаквих еманација, никаквих посредника или ангеоско – гностичких степеница, никакве пантеистике повезаности или сливености умодостижне Пуноте са створеним "ни из чега" светом! Хришћанска софиологија никако не одбацује божанско стваралачки акт – (све си премудро створио! – ср. Приче 3:19) – него га само тумачи. Божија Премудрост – није пут, него оно што је "на почетку" пута, што је "у искони" (Приче 8:22; Јн 1:1).

Међутим, ако је божанска пунота – плирома свесна, самодовољна, беспочетна, неизрецива, Пресвета Тр Лица, Господ Бог Саваот, не улазе ли онда у њу, као у Сведржитеља, све небеске силе, сва "војска" божанског царства (Пс 102:19–20; II Дн 18:18) која окружује Седећег на престолу божанства? Друкчије речено: не улази ли Царство у Цареву Плирому? И још: неће ли у новом животу и сва прослављена и преображена творевина ући у божанску Плирому? Иако Божије Царство "није од овога света" (Јн 18:36), ипак, када наступи време Парусије ("пунота времена" – Еф 1:10), неће ли тада Син Човечији – Цар Славе – доћи на земљу у "сили" тог Царства (Мк 8:38; Мт 16:28), да би и умрле у Исусу Бог себи привео са њим (I Сол 4:14)? Као што је Бог неодељив од свог божанства, зар тако исто и Царство Божије не улази у божанску плирому Цара? Није ли нам управо о овоме откривено у причама о Царству Божијем (Мт 18), и у проштвима о Небеском Јерусалиму (Откр 21–27), и на прави начин, у самом факту богооваплоћења, у којем се сјединише небо и земља – божанско и човечанско?

Но, све ово ће бити искључиво са оне стране временског битија и то не примамо у виђењу него вером, надом и љубављу, као кроз запрљано прозорско окно (I Кор 17:12). Будући смо "рођени озго" (Јн 3:3–5), ми назиремо оно што је са оне стране емпирије, са друге стране нарастајуће, али још увек несавршене плироме земаљске Цркве.

Мада о Царству небеском, о плироми Царства Славе, сазнајемо кроз Царство благодати – Цркву, коју је утемељио Господ

Христос, ипак међу тим царствима постоји јавни трансцензус који ће бити нарушен, па и савладан, да фигуративно кажемо, "Другим доласком" (Мт 24:27; Јк 5:8; I Кор 15:23; I Сол 4:13–17), а казано народним језиком – "крајем света". Божије Царство, тј. када "Бог буде све у свему" (I Кор 15:28), и када све што је "од њега и кроз њега и ради њега (Рм 11.36) приђе њему – наступиће тек после свеопштег васкрсења или устајања – или како већ да назовемо ту савладиву антиномију вечног и временском, трансцедентног и иманентног. Будући век (τα εσχατα), у религиозном сазнању и искуству, отворено се разликује од садашњег, границом свеопште катастрофе бића – мада та катастрофа, по Божијој вољи, неће разорити и уништити судбоносну везу између два века, тако да ће се човечанска историја укључити у живот будућег века и егзистираће у метаисторији у својим сопственим границама. Приступ у онострано и вечно Царство човеку се даје кроз Цркву која на извештан начин представља "врата". Кроз њу нам се омогућава улаз у вечно Царство Господа нашег и Спаситеља Исуса Христа (II Кор 1:5, 11). Овим речима се замењује теократско поимање Цркве на Земљи и оправдава есхатолошко схватање: ако Црква представља врата, онда црквена плирома није савршена, него се усавршава, узраста.

Шта, уствари, значе речи ап. Павла "о пуности Цркве", о пуности Тога који све испуњава у свему (тј Христа) у писму Ефесцима (1:23 – "... пуноћа Онога који све испуњава у свему" – то πληρωμα του τα παντα εν πασιν πληρωμενου) – или како Апостол то говори на другом једном месту, када каже, да кроз познање Христове љубави која надвисује свако познање – ми у Цркви се испуњавамо "сваком пуноћом Божијом" (Еф 3:19 – ινα πληρωθητε εις παν το πληρωμα του θεου)?

Очигледно је да Црква у себи садржи извесну пуноћу од посејаног у њој Царства Небеског. Семена тог Царства нарастају у Цркви, а сејао их је сам Сејач, који је сишао на земљу у телу човека, у пуности свога божанства (Кол 2:9).

У Цркви се дарује пуноћа освећујуће благодати, пуноћа дарова Светог Духа, међутим, та дарована пуноћа није само нешто дато, већ је и задато. Савршена божанска пуноћа – плирома, за још непрослављену Цркву него само војујућу – јесте само извршење, пуњење, умирање, да би израсла (Јн 12:24). Јер, не треба мешати спроводника са спровођеним, корито реке са реком.

"Зато, називајући се хришћанима и члановима цркве Божије, не полагајмо право на морално савршенство и праведност, не

мислимо да божанство већ обитава у нама, тј. да ми већ владамо божанством".

"Мада је Цркву основао Богочовек Христос и тако јој даровао богочовечански састав и карактер, ипак је велика разлика у томе што је Христос савршени Богочовек, а Црква још није савршено Богочовечанство, него се тек усавршава".

"Лично човечанство Христово које је у његовој личности нераскидиво везано са божанством, већ је достигло прослављено стање у његовом светлом васкрсењу, тако да сада у васкрслем и вазнесеном, десно од Оца (седећем), Сину Божијем и Сину Човечијем, цело човечанство остаје непромењено, тј. у свему одговара или је потпуно саобразно његовом божанству, те на тај начин у њему сва пунота божанства обитава телесно. Црква, пак, Христова још није достигла прослављено стање и њезина човечанска природа, мада и везана изнутра са божанством, далеко је још од тога да се у потпуности показује адекватна са њим".

"Црква је света и божанска због тога што је освећена крвљу Исуса Христа и даровима Светога Духа. То што директно проиходи из освећујућег начала Цркве, божанствено је, непорочно и неизмењиво; дела црквених људи која ови чине по човечанској природи, мада и ради Цркве учињена, представљају нешто веома недовршено и још далеко од савршеног, тек се усавршавају".

"Божански дарови примљени у Цркви јесу само почетак или залог божанског живота у човечанству, који своју пуноту имају остварити тек у Новом Јерусалиму – у прослављеном Богочовечанству".

"Слично семену Царства Божијег и сама божанска форма Цркве, по себи самој (тј. Богу), савршена је и неизмењива, нараста у нама, развија се и усавршава, а тај поступни ход њеног показивања образује собом историју Цркве" (Вл. Соловјев).

Црквена пунота јесте пунота која се допуњује, која се асимилира са оним што је добила и што јој даје Сејач Царства Небеског, а то су савршени дарови и таланти.

Овде се као карактеристичне, можемо рећи и битне речи, појављују речи ап. Павла у посланици Колошанима: "Сада се радујем у својим страдањима за вас, и у своме телу допуњавам, што недостаје Христовим патњама, за тело његово које је Црква, којој постадох служитељ по устројству Божијем које ми је дано за вас, да у потпуности објавим реч Божију" (Кол 1:24–25).

Ове речи нам се у први мах чине као слободоумна дрскост, не само бескрајно претенциозна, него скоро као упорно тврдогла-

ва: како то смртни човек (без обзира што је уздигнут био и до трећег неба) може да говори о било каквом "надопуњавају" (αντανανηρω) божанске, самодовољне вредности и силе искупитељске жртве Господње!!? Но, знајући за смирено самосазнање светог Апостола који на веома самосвестан начин осећа своје слабости (без обзира што се на њих излива сила Божија – I Кор 12:5–9), своју греховну природу (Рм 7:15–24), своју недостојност и убогост ("жалац у телу" – II Кор 12:10), обавезни смо да одбацимо од себе сумњичавости према великом праведнику у недужној "дрскости" и да знамо да се ово питање не дотиче богословља, не свемогућег Бога као јединственог Спаситеља, не божанствене пуноте, него еклисиологије, црквеног "домостроја" (икономије) – црквене плироме која узраста, која се пуни и обнавља.

Човека, наравно, спасава Бог – ап. Павле ово прекрасно зна – ср. Рм. 5:15, 18; 8:32; I Кор 15:3; 15:12–14, 22, 57; II Кор 5:15, 19; Гал 2:13; Еф 2:5; Флб 2:6–11;... – али Бог то не чини без човековог сагласја.

Црква је место у коме се људи позивају да слободно уђу у Царство Небеско, Место где се налазе кључеви за то. Због плироме Цркве јесте нарастајућа плироме – и у дубину, и у ширину.

Семе љубави је божанског порекла, али се сеје у Цркви ради узрастања и доношења плода. Због тога је на небу љубав суштина – "дато", а на земљи, у Цркви, она је заповест – "задато". ("Као што Отац љуби мене и ја љубим вас" – "Останите у љубави мојој"; Као што сам ја одржао заповести Оца мога и остајем у љубави његовој – ако заповести моје одржите, остаћете у љубави његовој – ако заповести моје одржите, остаћете у љубави мојој"; "Љубите једни друге, као што ја вас љубим" (ср. Јн. 15:9–15).

Спасоносност Христове жртве је апсолутна и довољна је у својој божанској пуноти, с тим, што се није сваки човек на земљи довољно сараспео Христу и нису сви људи још ушли у Цркву спасених, а у задобијању свих људи огледа се задатак и суштина црквене плироме.

"Надопуњавање" Христових страдања страдањима људи, не значи обогаћивање њихове спаситељне и божанске вредности, него распростирање и ширење њихових значаја у Телу Господњем – Цркви (блажени Августин).

Сваки апостол Христов, сваки мисионар и члан Цркве, како у себи, у "сопственом" телу свом, тако и у Телу – Цркви, призван је да "допуни" Христово дело. Тиме он не допуњује божанску

пуноту (– хришћанин нека не мисли овако!), него допуњује црквену плирому која и треба да се пуни, да се "стиче" (преп. Серафим Саровски).

Црква није Царство Небеско, него пут ка Царству Небеском и тражење Царства Небеског: "Дечице, ... тражићете ме" (Јн 13:33); "Куда ја идем знате, и пут знате" (Јн 14:4). У овим речима се изражава разлика између небеске плироме ("ја"), и плироме Цркве ("тражићете ме", "прилазићете ми").

Господ је Омега – Тај, који је био и који јесте, Сведржитељ (Откр 1:8), али, "куда ја идем ви не можете поћи" (ср. Јн 13:36). Црква ће за Христом поћи у његово царство "после" есхатолошких догађаја и васкрсења (Јн 13:36); у томе је садржана разлика и судба плироме Цркве и плироме Неба.

Христова страдања се осећају и доживљавају у његовом Телу – Цркви; то је пут који још није пређен у времену. "То још није крај ... него тек почетак болести. Тада ће вас предавати на мучење и убијаће вас; бићете омрзнути од свих народа ради Имена мога" (Мт 24:8–13). "У свету ћете имати жалост" (Јн 16:33); "... Кроз многе невоље ваља ући у Царство Божије" (дела 14:22). Христос, који је лично претрпео страдања на Крсту, страда и даље за сваког члана свога војујућег Тела – Цркве. Паскал дефинише да ће се Христова агонија наставити до Парусије.

Пунота Царства Божијег је апсолутна, а пунота Цркве је релативна у своме одношају према Царству Небеском. Због тога апсолутност Царства Небеског и не може бити друкчије изражена сем као релевантна у историјском животу Цркве. Она се не одржава у њој реално (у правом смислу речи), него симболично (мада у "символу", за разлику од алегорије или метафоре – постоји, тачније: невидљиво, тајанствено, као у икони што присуствује и реалност).

"Иштите најпре Царство Божије" (Мт 6:33) – ове речи Христос упућује Цркви. У Царству Небеском неће бити потребно да се ове речи икоме говоре, јер, Царство Божије је "област" већ спасених, а Црква је предео оних који се тек спасавају.

Карактеристично за ту разлику Небеске плироме и црквене плироме јесте садржај и начин молења тих двеју плирома: молитва чланова Царства Божијег биће само благодарност и славослов, пошто тамо битише само "празнични глас (појање) непрестани и неизрецива сладост оних који гледају несагледиву красоту лица Господњег" (св. Василије Велики), док у Цркви непрослављеној још, прозбе и вапаји у молитви још увек имају свој

смисао. Молитвене прозбе исказане у Цркви показују њено несавршенство, несавршеност плироме, њену неиспуњеност.

Тако у молитви Светом Духу Утешитељу, свуда присутном, који све испуњава, земаљска Црква му се једнако обраћа речима: "Дођи и усели се у нас, и очисти нас од сваке нечистоте и спаси, благи, душе наше!" – чини се да овде постоји извесна несагласност. Али није тако. Не заборавимо да ми још увек нисмо на Небу.

Овде, на Земљи, ми се непрестано молимо да "Човекољубиви Владика запали у срцима нашим непролазну светлост богопознања" (види молитву пред читањем Евангелија на Литургији). "Тамо" ће нам та светлост већ сијати.

Овде се молимо за болне, за страдалнике, за унесрећене, невољне, умрле – "тамо" то све неће имати никаквог смисла.

Овде, у "Херувимској песми" ми се молимо за "отпуштање сваке животне тегобе"; да ли је овакво молење уместо *тамо* "где нема болести, туге и уздисања, него је бескрајни Живот"?

Овде једни друге позивамо на љубав узајамну, како би у јединумислију исповедали нашу веру, а у већ насталом Царству Љубави и Истине, ово би било анахроно. Прозбена јектенија после претварања св. Дарова о пуности Царства Небеског, односно, да наступи пунота Царства Божијег, још једном посведочава да теократска небеска плироме овде још није наступила. О томе сведоче и прозбе у молитви Господњој – да се свети име Божије, да дође Царство његово, да буде воља његова, да нам Он дарује хлеб наш насушни, да опрости грехе људима, да нас не уводи у искушење и да избави од злога. Ове све прозбе биће испуњене у Царству Небеском и од њих ће, вероватно, остати само спомен.

При крају Литургије, већ пред самим Причешћем, Црква се моли: "Да ми Причешће буде на освећење и просвећење, да умртви пожуде, да би одржали заповести Божије, за стицање Божије благодати и задобијање Царства Божијег" (в. молитву св. Јована Златоустог). Не указује ли све ово на чињеницу да ми овде у Цркви још нисмо у Царству Божијем!?

Међутим, најчудније, и, можемо казати, најпотресније сведочанство Цркве о томе да њена плироме није идентична са плиромом небеском, огледа се у речима молитве после причешћивања светим Христовим тајнама. Утисак је да се најреалније, не симболичко, присуство небеске плироме у Цркви земаљској налази у евхаристијској благодати, и да су св. Дарови "стварно и само пречисто Тело Христово и сама часна Крв његова", тј. да у

Евхаристији Небо заиста силази на земљу; али и ту се Црква не моли само благодарном захвалношћу и славословом – како приличи Новом Јерусалиму³ – него још увек молебно: "Дај нам да се *присније* причешћујемо Тобом у незалазни дан Царства Твога"! Ово даље значи да постоји негде неко "место" где ће причешће са њим бити "*присније*" него што је на земљи.

Царство Небеско је слично Цару који је уготовио свадбу своје Сину и који је послао слуге да на свадбу позове *све* људе (и добре и зле) да би напунио Дом званицама. Цар и сада шаље хришћане на проповед о Царству Небеском. Управо у заамвној молитви, уздајући се на Промисао Божији, Црква се мислима ап. Павла моли "да се сав Израил спасе", да у божанску пљирому уђе пун број незнабожаца (ср. Рм 11:25–26), да би Бог затворивши све у непокретност све помиловао (ср. Рм 11:32), да би све што је од њега и његово – пришло њему (ср. Рм 11:36), да би се све испунило Пунотом Божијом (ср. Еф 3:19), и "да буде Бог све у свему" (I Кор 15:28).

превео: презвитер Р. Мијатов

³ "Васкрсење Христово видевши ... Блистај се, блистај, Нови Јерусалиме, јер слава Господња на теби засија".